

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเมืองแกลง

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเมืองแกลง เป็นเมืองที่มักล้นด้วยภูมิปัญญามาตั้งแต่อดีต เนื่องจากภูมินิเวศของเมือง อยู่ใกล้แหล่งน้ำ จึงเป็นที่หมายของผู้คนทุกสารทิศ ที่ต้องดำรงชีวิตใกล้แหล่งน้ำ นับได้ว่าเป็นศูนย์รวมแห่ง วัฒนธรรมที่หลากหลาย การดำรงชีวิตของคนตามลุ่มน้ำประแส จึงก่อให้เกิดภูมิปัญญาที่ติดตัวมาผสานกับภูมิ ปัญญาที่ปรับขึ้นใหม่ให้เหมาะสมแก่การดำรงอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษของไทยสร้างสมมาเป็น ระยะเวลายาวนาน และเป็นสิ่งมีคุณค่ายิ่งที่ชุมชนรุ่นหลังควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป ภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะ เชื่อมโยงสู่การใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น การทำไร่นาสวนผสม การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมสมุนไพร การศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าแก่การจดบันทึกไว้ให้คนรุ่นหลัง ได้รับทราบข้อมูล หรือต้องการศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ตนเองต้องการทราบ

ดังนั้นหากต้องการจะอนุรักษ์และปรับใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภูมิปัญญาเดิมกับภูมิปัญญาใหม่ให้สอดคล้องกับฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ผนวกกับ ปัจจุบันเยาวชนและคนรุ่นต่อมา ไม่ค่อยให้ความสำคัญ หรือไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน มากนัก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำเอกสารหรือฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการถ่ายทอด สืบ สาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนเพื่อให้ ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดย ใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการนำความรู้มาถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจน จากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณา การสูงทั้งในเรื่องกายของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยัง เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าว่า วัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์มากกว่า

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการ สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสังมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุง แต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

๑.ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการการกสิกรรม/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้/ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น

๒.ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช่เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน , งานแกะหนังตะลุง , งานทอผ้าด้วยมือ , งานเย็บปัก ถักร้อย , การทำหัวโขน เป็นต้น

๓.ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลัก ในการผลิตโดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

๔.ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้านเช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค , การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอดำแยของชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแดด) เป็นต้น

๕.ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ , การทำแนวปะการังเทียม , การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖.ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม , นาฏศิลป์ , ดนตรี , ทัศนศิลป์ , คีตศิลป์ , การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น การขับร้องเพลงอีแซว , ลำตัด , ลิเก , หมอลำ , โนรา เป็นต้น

๗.ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ , ภาษาถิ่น , หนังสือตำรา , งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง , เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น

๘.ด้านอื่นๆคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลเมืองแก

ลำดับที่	รูปภาพ	ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์	ภูมิปัญญาด้าน
1		นางมารดี มัญขุนากร	4 ซ.สุนทรภู่ 5 ต.ทางเกวียน อ.แก่ง จ.ระยอง	081-9960888	เกษตร (หมอดิน)
2		นางน้ำตาล วงเวียน	34 ถ.ศาลาตาผ่อง ต.ทางเกวียน อ.แก่ง จ.ระยอง	-	หัตถกรรม (ไม้กวาด)
3		นางจินดา แก้วลอย		098-6941595	แพทย์ไทย (ยาสมุนไพร)

4		<p>นายประกอบ รัตนภรณ์</p>	<p>20 ซ.1 ถ.เทศบาล 1 ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง</p>	<p>082-0644252</p>	<p>ศิลปกรรม (ประติมากรรม)</p>
5		<p>นางกัญญลักษณ์ หิรัญ รักษ์</p>	<p>90/1 ถ.บ้านนา ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง</p>	<p>080-0921792</p>	<p>อื่น (อาหารไทย) หมูแนม</p>
6		<p>นายสำราญ อดทน</p>	<p>38 ซ.พลงช้างเผือก1 ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง</p>	<p>096-3750314</p>	<p>การจัดการทรัพยากร พากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (การสืบชะตา แม่น้ำ)</p>